

Jerzy Wilkin (1947–2023)

Redakcja „Biuletynu PTE” z wielkim smutkiem przyjęła wiadomość o śmierci Profesora Jerzego Wilkina. Pan Profesor był członkiem Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, przewodniczącym Rady Programowej czasopisma „Ekonomista”,

przewodniczącym Sądu Konkursowego Nagrody Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego im. prof. Edwarda Lipińskiego.

Teksty autorstwa Profesora Wilkina, a także artykuły na temat Jego dokonań, publikowane były na łamach „Biuletynu PTE”. Oto niektóre z nich:

- *Czym jest postprawda i jakie są jej konsekwencje?* „Biuletyn” 2020, nr 2, <https://pte.pl/czasopisma/biuletyn/2020-nr-2>, s. 20–23,

- wspomnienia o prof. Franciszku Tomczaku oraz o prof. Władysławie Bace – „Biuletyn” 2021, nr 1, <https://pte.pl/czasopisma/biuletyn/2021-nr-1>, s. 136–137, 138–140,

- teksty związane z nadaniem Panu Profesorowi tytułu doktora honoris causa przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski – „Biuletyn” 2020, nr 4, <https://pte.pl/czasopisma/biuletyn/2020-nr-4>, s. 55–57.

Profesor Jerzy Wilkin był też współredaktorem naukowym publikacji wydanych przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne:

- wraz z prof. Stanisławem Owiakiem i prof. Małgorzatą Zaleską – monografii pokongresowej *Sfera realna i regulacyjna gospodarki* (2022 r.),
- z prof. Elżbietą Mączyńską – książki *Ekonomia i ekonomiści w czasach przełomu* (2010 r.)

Jan J. Michałek*, Marian Wiśniewski**

Wspomnienia o Jerzym Wilkinie

Odszedł Jerzy Wilkin (1947–2023), profesor nauk ekonomicznych, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, uczony wyróżniony trzema doktoratami honorowymi polskich uczelni, członek International Association of Agricultural Economists (IAAE), Fellow of the European Association of Agricultural Economists (EAAE), członek wielu krajowych rad oraz towarzystw naukowych, wśród nich Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Należał bez wątpienia do grona najwybitniejszych i najbardziej twórczych ekonomistów w Polsce. Najchętniej wypowiadał się w książkach, monografiach,

pracach zbiorowych jako autor rozdziału, a najczęściej również jako redaktor całości. Miał dużą łatwość organizowania zespołów autorskich, a zwłaszcza gromadzenia wokół siebie młodych badaczy. Przy jego udziale powstało 149 książek! Z kolei artykuły naukowe pisał na ogół samotnie. Spośród 74 opublikowanych w czasopiśmie, tylko 8 napisał we współautorstwie. Był więc rzadkim przypadkiem sprawnego organizatora przedsięwzięć naukowych oraz myśliciela pracującego w zaciszu gabinetu, najchętniej w wiejskim otoczeniu Raciborów.

Warto odnotować, że szczyt aktywności naukowej Jerzego Wilkina przypada na czasy współczesne, a więc na ostatnie dekady Jego życia. To w XXI wieku opublikował 105 książek oraz 35 artykułów. Do ostatnich dni był aktywnym uczestnikiem życia naukowego i animatorem dysput ekonomicznych.

* Prof. dr hab. Jan Jakub Michałek – Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski.

** Dr hab. Marian Wiśniewski, prof. UW – Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski.

Jak większość ekonomistów tego pokolenia podejmował w badaniach wiele zagadnień, które w półwiecznej historii gospodarczej Polski wybrzmiewały, ale czasami traciły po latach na znaczeniu. Zaczął od ekonomii rolnictwa i do końca pozostał wierny tej dyscyplinie, rozszerzając jednak pole swych zainteresowań na ekonomię instytucjonalną. Była to naturalna ewolucja, gdyż rolnictwo jest szczególną gałęzią gospodarki, gdzie oprócz endogenicznych czynników rozwoju, olbrzymie znaczenie ma jego instytucjonalne otoczenie oraz szerszy kontekst socjologiczno-humanistyczny. W doktoracie i pracy habilitacyjnej zajmował się źródłami dochodów oraz kapitału produkcyjnego w rolnictwie okresu gospodarki planowej, by przejść następnie do transformacji rynkowej rolnictwa i gospodarki dekady lat dziewięćdziesiątych, akcesji unijnej, a wreszcie do kwestii harmonizacji gospodarek w ramach jednolitego rynku. Regularnie w swych pracach monitorował stan polskiej wsi (po raz ostatni w 2018 roku), a zwłaszcza przemiany zachodzące w wyniku przystąpienia do Unii. Fascynowały go problemy zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i poświęcił tym nowatorskim zagadnieniom kilka prac. Był krytycznym recenzentem polityki agrarnej Unii i sposobu jej zaaplikowania w Polsce, choć we wszystkich swych pracach dostrzegał przewagę korzyści z przynależności do Unii. Jako uczonec, mocno stojący na gruncie empirycznych badań, Jerzy był euroentuzjastą. Ubolewał nad wulgarną praktyką sprowadzania korzyści z integracji europejskiej do bilansu wpłat do unijnej kasy i wypłat z niej.

Oprócz licznych kwestii, w których centrum znajdowały się wieś i rolnictwo, prowadził badania również w innych obszarach nauki o gospodarce. Nie sposób omówić wszystkie z nich, więc tylko wymienimy tutaj kilka haseł, ograniczając się do prac z tego stulecia.

- Ewolucja nauk ekonomicznych. Społeczna rola współczesnej ekonomii. Humanistyczne aspekty ekonomii.
- Ekonomia a wolność obywatelska. Rynek a społeczeństwo obywatelskie.
- Rola państwa w gospodarce. Instytucjonalne teorie państwa. Równowaga instytucjonalna gospodarki.
- Teorie rozwoju przestrzennego. Peryferyjność i marginalizacja w świetle teorii ekonomicznych.
- Teoria wyboru społecznego. Aksjologiczne podstawy polityki gospodarczej i społecznej.
- Jakość rządzenia i zarządzania.
- Prawne aspekty ekonomii. Prawo jako element struktury instytucjonalnej gospodarki.
- Szkolnictwo wyższe, jego organizacja i finansowanie. Parametryzacja dokonań naukowych. Misja współczesnego uniwersytetu.

Tak więc prof. Jerzy Wilkin był znakomitym, interdyscyplinarnym ekonomistą zajmującym się ekonomią rolnictwa, ekonomią polityczną, teorią wyboru publicznego oraz filozofią i metodologią ekonomii. W tych obszarach

ekonomii miał wyraziste, ale wyważone poglądy. Lubił uczestniczyć w merytorycznych debatach, lecz prezentując własne poglądy, był równocześnie otwarty na argumenty innych uczestników dyskusji. Po prostu umiał i chciał słuchać. To nie jest powszechna cecha wśród profesorów z ogromnym dorobkiem naukowym.

Jerzy Wilkin był także aktywnym publicystą i popularyzatorem ekonomii, zwłaszcza tej o wydźwięku humanistycznym. Miał odwagę publicznego głoszenia niepopularnych tez, jak choćby tej, że dopłaty do rolnictwa podporządkowano w Polsce celom socjalnym, kosztem funkcji produkcyjnych. Był entuzjastą udziału Polski w Unii Europejskiej i bardzo obawiał się Polesxitu. Świadczą o tym najlepiej Jego ostatnie raporty i publikacje. Był także aktywnym propagatorem rzetelnej wiedzy o UE. W ciągu ostatnich kilku lat brał aktywny udział w spotkaniach i dyskusjach z mieszkańcami różnych miejscowości w ramach działalności Fundacji My Obywatele Unii Europejskiej im W.B. Jastrzębowski, w której był członkiem Rady Programowej.

Imponująca jest również działalność akademicka Jerzego Wilkina. Od czasów studiów w Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego przeszedł na UW przez wszystkie szczeble kariery naukowej i akademickiej. Był prodziekanem, a w latach dziewięćdziesiątych dziekanem WNE i pełnił do końca swej pracy na Uniwersytecie Warszawskim ważne funkcje w komisjach senackich i rektorskich. Był dyrektorem Ośrodka Studiów Amerykańskich UW, inicjując w 1991 r. magisterskie studia amerykańskie w Polsce. Kierował Katedrą Ekonomii Politycznej w WNE UW, ale chętnie podejmował współpracę z innymi ośrodkami akademickimi blisko związanymi z dyscypliną nauk rolniczych, jak np. Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski lub Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego. Wymienione uczelnie przyznały profesorowi Jerzemu Wilkinowi doktoraty honoris causa.

Wiele osób zawdzięcza Jemu swój stopień doktorski. W sumie wypromował 19 doktorantów, z tego większość na WNE UW, ale prowadził również przewody pod egidą innych rad naukowych. Istotna część jego dorobku zostaje w kapitale ludzkim jego uczennicy i uczniów.

Na zakończenie chcielibyśmy dodać kilka słów o naszej przyjaźni i kontaktach koleżeńskich poza pracą. Otóż w połowie lat 1980., powstał na Wydziale Nauk Ekonomicznych (WNE) UW nieformalny Klub Profesorski, w którym rzeczowo w czasie obiadów czy kolacji dyskutowano o ważnych sprawach wydziałowych i politycznych w tym bardzo trudnym okresie. Jego członkami byli znani, rozsądni profesorowie naszego Wydziału. Można sądzić, że spotkania klubowe przyczyniły się do spokojnej transformacji z okresu PRL-u do wolnej Polski, i prawie nigdy nie było poważnych konfliktów personalnych wśród profesury i władz Wydziału.

Większość członków założycieli Klubu już niestety odeszła. Obecnie (nieformalnym) prezesem jest profesor Włodzimierz Siwiński, były rektor UW. To właśnie w jego imieniu, i pozostałych członków Klubu, chcemy tym tekstem pożegnać Jurka.

Przy okazji spotkań klubowych poznaliśmy kilka wspaniałych cech Jurka. Był przede wszystkim człowiekiem niezwykle życzliwym i bezinteresownym. Prawie nigdy o nikim znajomym nie mówił źle, nawet jeśli miał poważne wątpliwości co do kompetencji czy uczciwości danej osoby. Do wszystkich, niezależnie od ich pozycji akademickiej odnosił się z wielką życzliwością. Jurek zawsze był gotów pomóc innym w trudnej sytuacji. Wielokrotnie prosiliśmy Go o pomoc, na przykład przy pisaniu opinii czy recenzji i – jeśli dobrze pamiętamy – nigdy nie odmówił. Równocześnie poświęcał wiele czasu na wspieranie ważnych idei i celów społecznych, uczestnicząc w licznych radach różnych instytucji, komitetach PAN-u, Uniwersytetu Warszawskiego czy Fundacji UW.

Jurek był człowiekiem niebywale pracowitym, a zarazem skromnym. Jego dorobek naukowy jest naprawdę imponujący i w Klubie mieliśmy świadomość Jego wyróżniającej się pozycji spośród nas. Pośrednim świadectwem jakości i skali tego dorobku mogą być trzy doktoraty h.c. przyznane Profesorowi. Pomimo to Jurek był niebywale skromną osobą. O swoich najnowszych pracach mówił zazwyczaj bardzo niewiele, a doktoratach h.c. wspominał tylko raz czy dwa przy okazji. Nigdy nie aspirował do roli czcigodnego mędrca i wszystkowiedzącego uczonego.

Jurek był prawdziwym, akademickim, renesansowym erudytą. Interesował się teorią ekonomii,

polityką, filozofią i metodologią nauki, pedagogiką, kulturą, muzyką i wieloma innymi dziedzinami. Uwielbiał teatr i na bieżąco śledził dokonania literatury pięknej. Rozmowa i dyskusja z nim była po prostu ogromną przyjemnością. Przy czym nigdy nie narzucał swoich poglądów innym. To naprawdę wspaniała cecha, coraz rzadziej spotykana w społeczności młodych przebojowych naukowców. Prawdopodobnie dzięki temu wypromował wielu doktorów, którzy dziś są dojrzałymi naukowcami, pracującymi głównie w Katedrze Ekonomii Politycznej WNE.

Nasze spotkania klubowe odbywały się zawsze w pogodnej i pełnej życzliwości atmosferze. Na początku roku, zazwyczaj w styczniu, typowaliśmy wyniki różnych zdarzeń w rozpoczynającym się roku. Przewidywaliśmy na przykład tempo wzrostu gospodarczego, poziom kursu walutowego czy stopę inflacji w Polsce na koniec tego roku. Nasze prognozy dotyczyły także różnych wyborów politycznych na poziomie krajów czy wyników lokalnych wyborów na poziomie Wydziału czy Uniwersytetu. Jurek pełnił w Klubie ważną funkcję depozytariusza naszych typowań. W swojej opasłej teczce miał zawsze wyniki z poprzedniego roku, zapisane na kartce w kratkę, które z przyjemnością konfrontowaliśmy z rzeczywistością, często dziwiąc się naszemu nadmiernemu optymizmowi lub naszej naiwności. W styczniu tego roku nie typowaliśmy wydarzeń 2023 roku. Zabrakło nam Jurka i Jego grubej teczki z typowaniami na rok 2022. Jurku, Twoje miejsce w naszym Klubie pozostanie puste, ale będziemy o Tobie zawsze pamiętać.

Stanisława Golinowska*

Jerzy Wilkin (25.05.1947 – 10.01.2023). Okruchy ze wspólnej historii, o podzielanych wartościach i zbliżonym podejściu do ekonomii**

Jurek był moim Kolegą ze studiów na Wydziale Ekonomii Politycznej UW. Byliśmy w tej samej grupie studenckiej rocznika 1965/1966. Podział na grupy wyznaczała znajomość języka obcego, który należało szlifować po wstępnej nauce w liceum. Nasza grupa

była niemieckojęzyczna. Na studia przyjechaliśmy z małych miast Ziemi Zachodnich (Jurek z Lwówka Śląskiego), a w tamtejszych szkołach łatwiej było spotkać germanistę niż anglistę. Rodzice Jurka pochodzili spod Wilna, a mój ojciec z Ziemi Lwowskiej.

Pierwsze lata studiowania i studenckiego życia były wspaniałe. Mieliśmy znakomitych wykładowców: Witolda Kulę, Czesława Bobrowskiego, Henryka Greniewskiego, Włodzimierza Brusa itd. Opiekunem roku była Elżbieta Kaczyńska, której zawodziewamy

* Prof. dr hab. Stanisława Golinowska – Uniwersytet Jagielloński, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, fundacja CASE.

** Tekst opublikowany w kwartalniku Wieś i Rolnictwo nr 1/2023.